

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ EĞİTİME YÖNELİK TUTUMLARI VE GELECEK BEKLENTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

RELATIONSHIP BETWEEN THE FUTURE EXPECTATIONS OF VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS AND THEIR ATTITUDES TOWARDS VOCATIONAL EDUCATION

Murat TUNCER¹ - Ramazan TANAŞ²

Öz

Bu araştırmada meslek yüksekokulu öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik tutumları ve gelecek beklentileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İlişkisel tarama yöntemine göre yürütülen bu araştırmada veri toplama aracı olarak Mesleki Eğitime Yönelik Tutum ve Gelecek Beklentileri Ölçekleri kullanılmıştır. Araştırma Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören 293 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırma sonucunda gelecek beklentileri ile mesleki eğitime yönelik tutum arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuş, regresyon analizi ile gelecek beklentilerinin mesleki eğitime yönelik tutum puanlarına ait varyansın yaklaşık yüzde on birini açıkladığı belirlenmiştir. Bu bulgulara göre öğrencilerin meslek yüksekokullarındaki akademik başarılarının artırılmasında mesleki eğitime yönelik tutumları işlevsel bir değişken olarak kullanılabilir. Öğrencilerin mesleki eğitime yönelik tutumları olumlu yönde geliştikçe akademik başarıları da artırılabilir. Diğer taraftan öğrencilerin gelecek beklentilerinin olumlu olması da mesleki eğitime yönelik tutumlarını pozitif yönde geliştirebilecektir. Meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin geleceklerine yönelik olumlu algılarının olması onların dikkat ve ilgilerini aldıkları eğitime çekebilir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Eğitime Yönelik Tutum, Gelecek Beklentisi, Meslek Yüksekokulu Öğrencileri, İlişkisel Tarama Yöntemi

Abstract

In this study, the relationship between the attitudes of vocational college students towards vocational education and their future expectations were examined. In this research carried out by the relational survey method, "Attitudes towards Vocational Education" and "Future Expectations Scales" were used as data collection tools. The research was carried out on 293 students studying at Afyon Kocatepe University Afyon Vocational School. As a result of the research, a positive and significant relationship was found between future expectations and attitude towards vocational education, and the regression analysis has explained about ten percent of the variance of future expectations towards attitude towards vocational education. According to these findings, students' attitudes towards vocational education can be used as a functional variable in increasing their academic success in vocational schools. As the attitudes of students towards vocational education develop positively, their academic success can increase. On the other hand, the positive future expectations of the students will be able to improve their attitudes towards vocational education positively. The positive perception of the students studying at vocational schools may attract their attention to the education they receive.

Keywords: Attitude towards Vocational Education, Future Expectation, Vocational School Students, Relational survey Method

¹ Prof. Dr., Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mtuncer@firat.edu.tr, Orcid:000-0001-9136-6355

² Öğr.Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon Meslek Yüksekokulu, rtnas@aku.edu.tr, Orcid:0000-0002-7822-582X

Giriş

Mesleki ve teknik eğitim Türkiye için artık kronikleşmiş bir eğitim sorunu olarak nitelendirilebilir. Tuncer ve Tanaş da (2016) bu nitelendirmeyi destekler biçimde mesleki ve teknik eğitim alanındaki yapısal düzenlemelerin beklenen etkiyi yaratmadığını, sorunların varlığını sürdürdüğünü belirtmişlerdir. Mesleki ve teknik eğitime yönelik olarak yapılan birçok araştırmada benzer bulgular rapor edilmiştir. Bu araştırmaların bir bölümü (Okay, Özdemir ve Semiz, 2010; Sönmez, 2008) mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından yükseköğretim programları geçişte yaşanan sorunları rapor ederken bir bölümü ise (Mumcu ve Usluel, 2004, Arslan, 2002; Yeşilmen, 2002; Demirezen, 2003; Örs, 2003; Mahiroğlu, 1996; Özgüler, özgül, Karataş ve Ulaş, 2017) mesleki ve teknik eğitim ve istihdam sektörü arasındaki sorunlara dikkat çekmektedir. Bazı araştırmalar da (Uçar ve Özerbaş, 2013; Alkan, Suiçmez, Aydınkal ve Şahin, 2014; Tuncer ve Tanaş, 2016; Yıldırım, Sertel ve Akyol, 2017; Sağlık ve Aykaç, 2018) ise mesleki ve teknik eğitim kurumlarındaki donanım ve alt yapı yetersizliklerine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Alan yazındaki sınırlı sayıdaki araştırma ise mesleki ve teknik eğitim kurumlarında eğitim alan öğrencilere yönelik bulgular içermektedir. Bu araştırmalardan biri Taş, Selvitopu, Bora ve Demirkaya (2013) tarafından meslek lisesi öğrencileri üzerinde yürütülmüş, öğrencilerin okul terk nedenleri araştırılmıştır. Zira mesleki ve teknik eğitim kurumları uzunca bir süre öğrenci beklentilerini karşılamadığı yönüyle eleştiri konusu olmuştur. Sertel, Yıldırım ve Özmen-Akyol (2017) ise araştırma bulguları arasında meslek yüksekokullarını tercih eden öğrencilerin tercih nedenlerini sırasıyla iş bulma, toplumsal saygınlık ve maddi kazanç gibi beklentilerin etkilediğine yer vermişlerdir. Bir başka araştırmada (Gökdoğan ve Sarıgöz, 2012) meslek yüksekokullarına yönelik öğrenci ilgisi olumlu olarak nitelendirilirken uygulama eksikliğine dikkat çekilmiştir.

Meslek “*belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı*” (Türk Dil Kurumu, 2020) ve kişinin belli ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan iş olarak tanımlanabilir. Mesleğe yönelik olarak yapılan bu tanımda geçen ihtiyaç kavramı Kuzgun’un da (2003) dikkat çektiği gibi sadece maddi bir anlam içermeyip, Pekkaya ve Yıldırım (2018) tarafından da belirtildiği gibi mutlu ve huzurlu bir yaşam anlamını da içermektedir. Çakır’ın (2007:138) meslek seçiminde mesleki saygınlık ve tatmin edici bir gelirin etkili olduğu belirlemesi yukarıdaki araştırmaları desteklemektedir. Sevimli ve İşcan da (2005) bireyin mesleki doyumunu yaşam doyumu ile ilişkilendirmiştir. Tuncer (2011) ise meslek seçimine ülkemiz açısından bakarak ülkemizde meslek seçiminin “*ekonomik koşullar, rol modeller ve hatta tesadüfi*” olarak yapıldığına dikkat çekmiştir. Bu görüşler açısından bakıldığında Arslan ve Kılıç’ın (2000) ifade ettiği gibi bireylerin toplumdaki statülerinden ruh sağlıklarına kadar önemli etkileri olan eğitim, meslek seçimi ve kariyer imkânları üzerinde önemle durulması gereken konular arasındadır.

Eğitim bireylerin gelişimini ve değişimini sağlayan (Kozak ve Kızılırmak, 2000:205; Sağdıç ve Demirkaya, 2009:233) bir hizmet koludur. Bir ayırım olmaksızın bütün eğitim programları bu amaca hizmet ederler. Ancak Tuncer’in (2011) dikkat çektiği gibi programlar bu işlevlerini yerine getirmede birçok zorluklarla karşılaşmaktadır. Alt yapısı eksikliği (Ulus, Tuncer ve Sözen, 2015), öğretim elemanlarının nitelik ve nicelik olarak yetersizliği ve öğrencilerin birçoğunun yükseköğrenim görmek istemesine rağmen bu okullarda okumak istememesi (Fırat ve Özel, 2003) mesleki ve teknik eğitim programlarının hedeflerine ulaşmasını güçleştirmektedir. Bunun yanında mesleki ve teknik eğitim kurumlarına yönelik politik ve toplumsal algı da bu programların başarısına bir başka engel yaratmaktadır. Bu belirlemeye kanıt olarak ülkemizdeki meslek yüksekokulu yaygınlaştırma çabasının üniversite kapılarında bekleyen büyük kitleleri eritmek (Gürbüz, R. 2011 ve Alkan ve diğ. 2014) olmasını gösterebiliriz. Toplumsal algıya yönelik olarak ise Nartgün ve Yüksel (2009) Meslek

Yüksekokullarının kamuoyu nezdindeki imajının yeniden düzeltilmesi için çaba gösterilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır.

Meslek yüksekokullarında okuyan gençlerin bulunduğu gelişim dönemi stres ve kaygı yaratan bir dönemdir. Ayrıca bu dönem birçok kararın alındığı, gençlik-kimlik bunalımı, ani değişiklikler ve kararsızlıkların da yaşandığı bir dönemdir (Ehtiyar ve diğ., 2017). Gençler evlilik ve iş gibi toplumsal rollerini gerçekleştirmek adına belli düzeylerde çaba içerisine girmektedirler. Gelecek beklentileri de bu dönemde karşımıza çıkan bir olgudur. Gelecek beklentisi; gelecek ile ilgili hedefler (Kaya, 2014), gelecekte umulan durumlar (Tuncer, 2011), bireylerin, gelecekte nasıl, nerede, kimlerle olmak istemelerine bağlı olarak, bireysel ve toplumsal yaşamdan istedikleridir (İkizoğlu ve diğ., 2007). Beklentilerin yaşam performansı ile de bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Bu görüş ve değerlendirmeler mesleki ve teknik eğitim programlarında öğrenim gören öğrencilerin gelecek beklentileri ve öğrenim gördükleri programlarına yönelik tutumlarını tanılamamanın önemli olduğunu göstermektedir. Bu yöndeki bir tanılama mesleki ve teknik eğitim programlarında öğrenim gören kitleyi daha iyi tanımamıza imkân verdiği gibi bu programların etkililiği adına da önemli olacaktır. Buna göre bu araştırmanın genel amacı Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik tutumları ve gelecek beklentileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi olarak açıklanabilir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara açıklık getirilmeye çalışılmıştır;

- Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik tutumları ve gelecek beklentileri cinsiyetlerine, öğrenim türlerine (Birinci ve ikinci öğretim), öğrenim gördükleri sınıfa (Birinci ve ikinci sınıf), Mezun oldukları ortaöğretim kurumuna ve yaşlarına göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
- Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik tutumları gelecek beklentilerine ait varyansın ne kadarını açıklamaktadır?
- Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik tutumları ve gelecek beklentileri genel akademik not ortalamaları ile nasıl ve ne düzeyde bir ilişki içindedir?

YÖNTEM

Bu çalışmada ilişkisel tarama yöntemine başvurulmuştur. Karasar (2009:81) ve Fraenkel ve Wallen (2009), ilişkisel tarama modelini “*iki veya daha fazla sayıdaki değişken arasındaki değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi hedefleyen araştırma modeli*” olarak tanımlamıştır. Bu çalışmada ilişkisi aranan değişkenler meslek yüksekokul öğrencilerinin mesleki eğitime yönelik tutumları ve gelecek beklentileridir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini ülkemizdeki meslek yüksekokulları oluşturmaktadır. Örneklem için ise Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören, seçkisiz (oransız, random) örnekleme yöntemiyle seçilen 300 kişiye ulaşılmıştır. Bunlardan kayıp verileri olan 7 katılımcı çıkarılarak toplamda 293 öğrenci ile örneklem oluşturulmuştur. Karasar (2009:113) oransız örnekleme evrendeki tüm elemanların birbirine eşit seçilme şansının olduğunu, bir başka ifadeyle örnekleme girenlerin tümüyle şansa bırakıldığı örnekleme yöntemi olarak tanımlamıştır. Örneklem ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

DEĞİŞKENLER		f	%
Yaş	18-21	244	83,3
	22-25	43	14,7
	26 ve üzeri	6	2
Cinsiyet	Kadın	171	58,4
	Erkek	122	41,6
Öğrenim Türü	I. öğretim	172	58,7
	II. öğretim	121	41,3
Mezun Olunan Lise Türü	Genel lise	23	7,8
	Meslek lisesi	131	44,7
	Anadolu Lisesi	122	41,6
	Fen lisesi	1	,4
	Özel eğitim kurumları	16	5,5
	Yerel Yönetimler	59	20,1
	Mimari Restorasyon İ.Ö	82	28,0
	Radyo Tv Programcılığı	17	5,8
	Doğal Yapı Taşları	1	,3
	İnşaat	30	10,2
Bölüm	Elektrik	15	5,1
	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	25	8,5
	Elektronik Teknolojisi	3	1
	İşletme	13	4,4
	Çocuk Gelişimi	48	16,4

Tablo 1.Örnekleme ilişkin bazı bilgiler

Tablo 1’de de görüldüğü gibi örnekleme oluşturan öğrencilerin %83,3 gibi büyük bir kısmı 18-21, %14,7’si 22-25 ve % 2’lik bir kısmı da 26 yaş ve üzeri gruptadır. Öğrencilerin %58,4’ü kadın, %41,6’sı erkektir. Aynı zamanda öğrencilerin %58,7 si I. Öğretim, %41,3’ü ise II. Öğretim de öğrenim görmektedir. Yine tablodan anlaşılacağı gibi öğrencilerin %44,7’lik kısmı meslek lisesinden, %41,6’sı da Anadolu lisesinden mezun olmuş, bunları %7,8 ile genel lise, %5,5 ile özel eğitim kurumları takip etmektedir. Bölüm değişkenine bakıldığında %28’i mimari restorasyon, %20,1’i yerel yönetimler, %16,4’ü çocuk gelişimi ve %10,2’si de inşaat bölümlerinde öğrenim görmektedirler.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmanın verileri Kalkan’ın (2014) geliştirmiş olduğu Mesleki Eğitime Yönelik Tutum (MEYT) ölçeği ve Tuncer’in (2011) Türkçeye uyarlamış olduğu ”Ergen Gelecek Beklentileri (EGB) ölçeği“ ile toplanmıştır. Kalkan (2014) MEYT ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği çalışmasında ölçeğin 35 maddeden ve tek faktörden oluştuğunu rapor etmiştir. Ölçek bu yapısı ile toplam varyansın %50.96’sını açıklamış ve Alfa güvenilirlik değeri .97 olarak hesaplanmıştır. Tuncer (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan EGB ölçeği ise dört boyuttan (Din ve Toplum, Sağlık ve Yaşam, İş ve Eğitim ve Evlilik ve Aile) oluşmakta, bu dört boyut toplam varyansın %67’sini açıklamaktadır. Ölçeğin Alfa katsayısı ilgili araştırmada .928 olarak hesaplanmıştır. Her iki veri toplama aracı da lise öğrencileri üzerinde geliştirilmiştir. Bu nedenle bu veri toplama araçlarıyla Meslek Yüksekokulu öğrencilerinden toplanacak verilerin geçerlik ve güvenilirliği gözden geçirilmelidir. Bu nedenle her iki veri toplama aracı için geçerlik ve güvenilirlik sorgulamaları yapılmıştır.

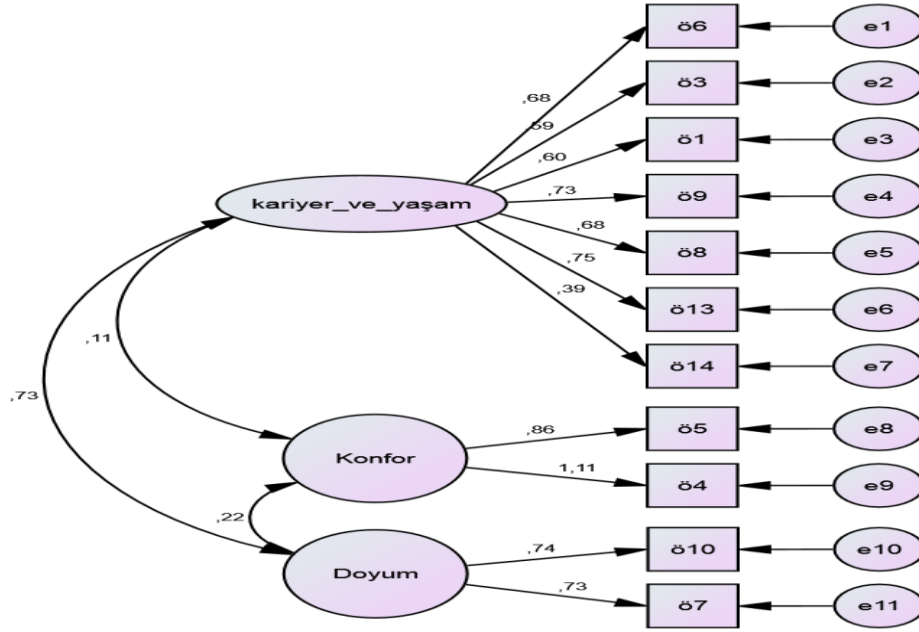
Bu araştırma Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’nun onayı ile yapılmıştır. İlgili kurul 30.05.2019 tarih ve 2019/76 karar sayısı ile bu araştırmanın yürütülebileceği ve veri toplama araçlarının uygulanmasında etik açıdan bir sakınca olmadığına oy birliği ile karar vermiştir.

Araştırmanın veri toplama araçlarından EGB ölçeği ile toplanan verilere açımlayıcı (AFA) ve doğrulayıcı (DFA) faktör analizi uygulanmış ve sonuçlar aşağıda verilmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizinde 12. maddenin birden fazla faktörde (Faktör 1=,37 / Faktör 3= ,47) yaklaşık değer aldığı (Binişik olduğu) görülmüştür. Alan yazında bir maddenin farklı faktörler altındaki madde faktör yüklerinin .10'dan daha az olması durumunda bu maddenin binişik olarak kabul edilmesi ve ölçek kapsamından çıkarılması önerilmektedir. Tekrarlanan analiz sonrasında ise 2. madde de binişiklik tespit edilmiş ve bu maddede çıkarılarak analize devam edilmiştir. Analizin son durumu Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo.2. Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde no	Faktör1	Faktör2	Faktör3
6	,735		
3	,729		
1	,714		
9	,687		
8	,676		
13	,666		
14	,472		
5		,977	
4		,975	
11			,741
10			,703
7			,601
Eigenvalue	4,146	2,042	1,121
Açıklanan Varyans	34,549	17,018	9,345
Açıklanan Toplam varyans	34,549	51,567	60,913
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)		,795	
Bartlett's Test		$X^2=1596,978$ p=.000<.05	
Cronbach Alpha (Faktörler)	.815	.976	.700
Cronbach Alpha (Toplam)		,786 (12 madde)	

Tablo 2'de de görüldüğü gibi AFA'ya göre ölçek üç faktörlü bir yapıya sahiptir. Bu yapıda madde faktör yükleri .472 ile .977 arasında değişmektedir. Madde faktör yüklerine göre binişik olan maddeler çıkarıldıktan sonra kalan bu maddelerde herhangi bir binişiklik bulunmamaktadır. Hair, Black, Babin ve Anderson (2010) madde faktör yükü ve örneklem arasındaki ilişkiye değindikleri çalışmalarında 300 kişilik bir örneklemde .30, 200 kişilik bir örneklemde ise .40'ın madde faktör yükü olarak belirlenebileceğini vurgulamışlardır. Bu açıdan bakıldığında bu araştırmadaki madde faktör yükleri ve örneklem sayısının belirtilen bu ölçütlerle uyumlu olduğu söylenebilir. Tuncer ve diğerlerine (2015) göre açımlayıcı faktör analizine tabi tutulan ve faktör yapısı belirlenen ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi ile bu faktör yapısının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle de bu ölçeğe doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. GB ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda ölçeğin doyum boyutunun 11. maddesinin standartlaştırılmış regresyon yük değerinin .238 olduğu görülmüş ve ölçekten çıkarılması uygun bulunmuştur. Madde çıkarıldıktan sonra yapılan DFA sonuçları şekil 1 'de verilmiştir.

Şekil 1: Ergen Gelecek Beklentileri Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi

Şekil 1'deki DFA analizi ile elde edilen uyum indekslerinin değerlendirilmesi ve modelin doğrulanıp doğrulanmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Ergen Gelecek Beklentileri ölçeğinin DFA analizi sonucunda elde edilen uyum indeksleri Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. EGB ölçeği DFA analizi uyum indeksleri

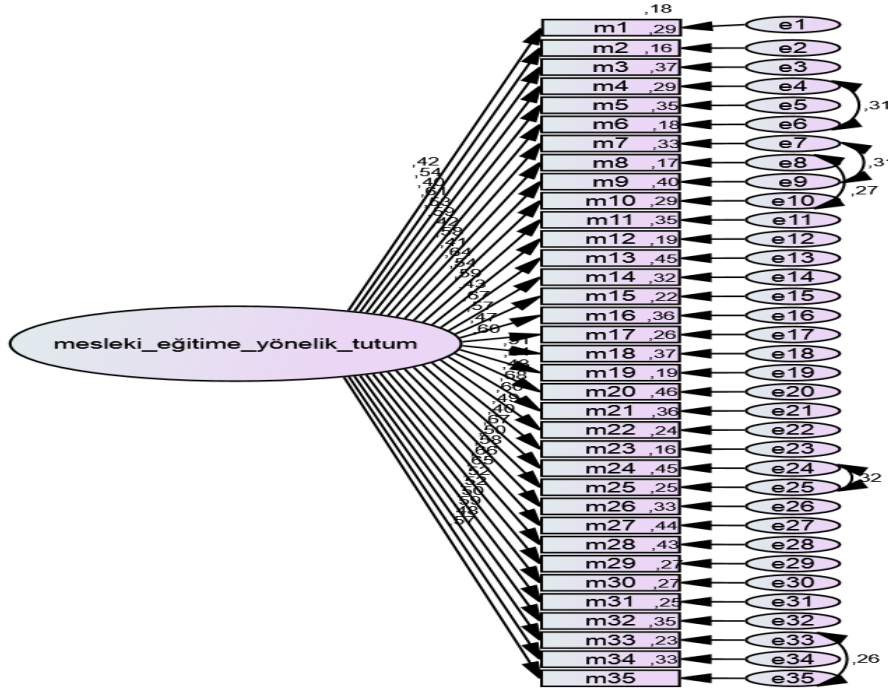
	CMIN/DF	CFI	GFI	RMSEA	SRMR
Kabul edilebilir sınır*	≤ 4-5	≥ 0,95	≥ 0,85-0,89	0,06-0,08	<0,08
İyi uyum*	≤ 3	≥ 0,97	≥ 0,90	≤0,05	<0,07
EGB Ölçeği	2.335	.965	.944	.068	.0549
Uyum durumu	İyi	Kabul edilebilir	İyi	Kabul edilebilir	İyi

CMIN=95,718, Df=41, p=,000<0,05

*(Byrne'den (2011) akt.Yaşlıoğlu (2017); Schreiber vd., 2006; Sümer, 2000)

Tablodaki verilere bakıldığında $X^2 /sd=2.335$ (iyi uyum), GFI (.944) ve SRMR (.0549) değerinin iyi uyuma sahip olduğu görülmüştür. Bunun yanında CFI (.965) ve RMSEA (.068) değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın bir diğer veri toplama aracı olan MEYT ölçeğinin DFA analizi sonuçları ise Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. MEYT Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi

Şekil 2'deki DFA analizi $X^2 /sd=2.010$ (iyi uyum) ve SRMR(.056) değerinin iyi uyuma sahip olduğu görülmüştür. Bunun yanında RMSEA (.059) değerlerinin kabul edilebilir sınırlar (Schreiber vd., 2006; Sümer, 2000) içerisinde olduğu saptanmıştır. Son olarak ölçeğin tek faktörlü olması nedeniyle CFI (.852) kabul edilebilir bir değer olduğu (Schreiber vd., 2006; Sümer, 2000) söylenebilir.

BULGULAR

Araştırma kapsamında öncelikle araştırmanın bağımlı değişkenleri olan mesleki eğitime yönelik tutum ve gelecek beklentilerinin bazı bağımsız değişkenler açısından anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Bu amaca yönelik bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyet, sınıf ve öğrenim türü değişkenlerine yönelik Bağımsız Gruplar T testi sonuçları

		CİNSİYET					levene		T testi	
			N	$\bar{X}$	SS	S	F	p	t	p
MEYT	Cinsiyet	Kadın	171	3,81	,55	291	4,560	,034*	-	-
		Erkek	122	3,70	,67					
	Öğrenim türü	I.Öğretim	172	3,75	,62	291	,047	,828	-,322	,748
		II.Öğretim	121	3,78	,59					
	Sınıf	1.sınıf	205	3,73	,61	291	,351	,554	-1,403	,162
		2.sınıf	88	3,84	,58					
GB	Kariyer ve Yaşam	Kadın	171	4,17	,67	291	,359	,549	-,897	,370
		Erkek	122	4,24	,55					
	Konfor	Kadın	171	3,02	1,14	291	,374	,541	,030	,976
		Erkek	122	3,01	1,14					
	Doyum	Kadın	171	3,58	,80	291	,713	,399	-4,220	,000*
		Erkek	122	3,96	,70					
Tüm Ölçek	Kadın	171	3,86	,56	291	,593	,442	-1,494	,136	
	Erkek	122	3,96	,55						
Öğrenim	Kariyer ve Yaşam	I. Öğretim	172	4,21	,53	291	4,741	,030*	-	-
		II. Öğretim	121	4,18	,73					

Sınıf	Konfor	I. Öğretim	172	3,04	1,17	291	1,012	,315	,548	,584
		II. Öğretim	121	2,97	1,09					
	Doyum	I. Öğretim	172	3,80	,71	291	4,396	,037*	-	-
		II. Öğretim	121	3,65	,87					
	Tüm Ölçek	I. Öğretim	172	3,92	,49	291	6,190	,013*	-	-
		II. Öğretim	121	3,87	,65					
	Kariyer ve Yaşam	1.sınıf	205	4,24	,59	291	1,275	,260	1,770	,078
		2.sınıf	88	4,10	,69					
	Konfor	1.sınıf	205	3,10	1,16	291	,580	,447	2,041	,042*
		2.sınıf	88	2,81	1,05					
	Doyum	1.sınıf	205	3,83	,74	291	,370	,544	3,265	,001*
		2.sınıf	88	3,51	,82					
Tüm Ölçek	1.sınıf	205	3,97	,52	291	,221	,639	3,223	,001*	
	2.sınıf	88	3,74	,61						

*p<.05

Tablo 4'te de görüldüğü gibi MEYT ölçeğinin cinsiyet değişkeni ile GB ölçeğinin Kariyer ve Yaşam ve Doyum boyutları ile ölçeğin tamamı açısından öğrenim türüne göre dağılım homojen değildir. Bu nedenle bu boyutlardaki görüşler Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Dağılımın homojen olduğu durumlarda ise GB ölçeğine yönelik görüşlerin doyum boyutunda cinsiyet değişkeni açısından erkek öğrenciler lehine, sınıf değişkeni açısından ise Konfor, Doyum ve ölçeğin tamamında birinci sınıfta öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı biçimde ($p<.05$) farklılaştığı belirlenmiştir. Her üç boyutta da birinci sınıf ortalamalarının yüksek olması birinci sınıf öğrencilerinin ikinci sınıftaki öğrencilere göre bazı gerçekleri yeterince deneyimlemedikleri şeklinde yorumlanabilir. Tablo 4'te dağılımın homojen olmaması nedeniyle analiz dışında bırakılan bazı boyutlara yönelik karşılaştırmaların yapıldığı Mann Whitney U testi sonuçları ise Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Cinsiyet ve Öğrenim Türü Değişkenlerine yönelik Mann Whitney U testi sonuçları

1698

	Grup	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p	
MEYT	Cinsiyet	Kadın	171	153,33	26219,50	-1,514	,130
		Erkek	122	138,13	16851,50		
GB	Kariyer ve Yaşam	I. öğretim	172	145,08	24953,50	-464	,642
		II. öğretim	121	149,73	18117,50		
	Doyum	I. öğretim	172	153,99	26485,50	-1,700	,089
		II. öğretim	121	137,07	16585,50		
	Tüm Ölçek	I. öğretim	172	148,77	25588,00	-,426	,670
		II. öğretim	121	144,49	17483,00		

Tablo 5'te de görüldüğü gibi dağılımın homojen olmadığı boyutlar açısından yapılan analiz sonucuna göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>.05$).

Araştırma kapsamında bağımlı değişkenlere yönelik görüşlerin karşılaştırıldığı iki bağımsız değişken daha bulunmaktadır. Bu değişkenler mezun olunan lise ve yaş değişkenleridir. Bu bağımsız değişkenler açısından bir değerlendirme yapıldığında bazı gruplarda kişi sayısının 30'dan az olduğu gözlenmiş (Hangi gruplardaki kişi sayısının 30'un altında olduğu Tablo 1'den görülebilir), bu nedenle karşılaştırmaların non-parametrik testlerden Kruskal Wallis H testine göre yapılması kararlaştırılmıştır. Bu analizlere yönelik sonuçlar tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Mezun Olunan Lise ve Yaş değişkenlerine yönelik Kruskal Wallis H tablosu

		X ²	p	
Mezun olunan lise	MEYT	2,459	,652	
	GB	Kariyer ve Yaşam	,496	,920
		Konfor	3,762	,288
		Doyum	1,501	,682
		Tüm Ölçek	2,687	,612
Yaş	MEYT	2,499	,287	
	GB	Kariyer ve Yaşam	,431	,934
		Konfor	,914	,822
		Doyum	2,331	,507
		Tüm Ölçek	,056	,973

Tablo 4'teki analiz sonuçlarına göre MEYT ve GB ölçeğine yönelik görüşler mezun olunan lise ve yaş değişkenlerine göre anlamlı biçimde farklılaşmamaktadır ($p>.05$).

Araştırmada ikinci olarak her iki bağımlı değişken ve öğrencilerin genel akademik not ortalamaları arasında ne düzeyde ve yönde bir ilişki olduğu araştırılmıştır. Bu amaçla öncelikle her iki bağımlı değişken arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. İlgili korelasyon analizi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo7. Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizi sonuçları

Değişkenler	N	r	p
MEYT*Not ort.	238	.189**	,003
GB*Not ort.	238	.018	,779
MEYT*GB	238	.332**	.000

**(.001 düzeyinde anlamlı)

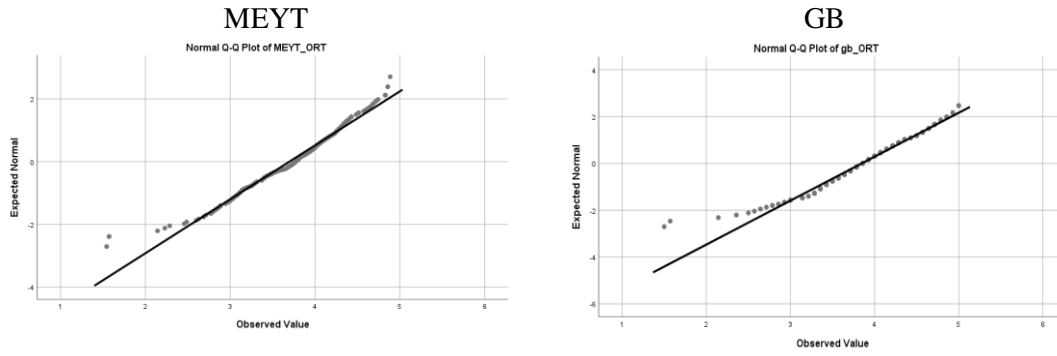
Tablodan da anlaşılacağı üzere öğrencilerin genel not ortalamaları ile MEYT ölçeğinden alınan puanlar arasında istatistiksel açıdan ($r=.189$; $p=.003<.05$) düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Benzer ilişki GB ve MEYT ölçeklerine yönelik görüşler arasında da ($r=.332$, $p=.000<.05$) belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre genel not ortalamaları arttıkça mesleki eğitime yönelik tutum ve benzer şekilde olumlu gelecek beklentisi mesleki eğitime yönelik tutumu da olumlu yönde etkileyebilmektedir. Bunun yanında gelecek beklentileri (GB) ölçeği ile genel not ortalamalarının korelasyonunda istatistiksel açıdan anlamlı yönde bir ilişki tespit edilmemiştir.

Elde edilen bu ilişkiyi daha iyi yorumlayabilmek için gelecek beklentilerinin mesleki eğitime yönelik tutumu ne ölçüde yordadığı araştırılmak istenmiştir. Ancak bu analiz için bazı ön sayıtların sağlanması gerekmektedir. Tablo 7'deki korelasyon katsayıları bir otokorelasyon probleminin varlığına işaret etmemektedir. Bu nedenle diğer bir önsayıtlı olan normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığı araştırılmıştır. Ölçeklere ilişkin normallik varsayımını kontrol etmek amacıyla basıklık ve çarpıklık katsayıları hesaplanmış, sonuçlar Tablo 8'de verilmiştir

Tablo 8. Basıklık ve çarpıklık değerleri tablosu

Boyut	Kurtosis	Skewness
MEYT	1,012	-,655
GB	1,509	-,675

Tablo 8'deki basıklık ve çarpıklık katsayı değerlerinin ± 3 aralığında olması (Kline, 1998) bağımlı değişkenlere yönelik görüşlerin normal bir dağılım gösterdiği şeklinde yorumlanmaktadır. Normal dağılım ön sayıtlısının da sağlandığı görüldüğünden son sayıtlı olan doğrusallık şartının sağlanıp sağlanmadığına bakılmıştır. Bu amaçla Q-Q grafikleri oluşturulmuş ve Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3. MEYT ve GB Q-Q Grafikleri

Şekil 3'teki Q-Q grafiklerine göre üçüncü ön sayılı olan doğrusallık da sağlanmıştır. Otokorelasyon, normallik ve doğrusallık önsayıtları bakımından verilerin uygun olduğu gözlemlendiğinden regresyon analizi yapılabileceği anlaşılmıştır. Her iki bağımlı değişken arasındaki ilişkiyi daha iyi yorumlamamıza imkân sağlayacak regresyon analizi sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Regresyon analizi tablosu

Değişkenler	B	S. hata	β	t	p
Sabit	2,699	,195		13,854	,000*
GB	,312	,051	,344	6,256	,000*

$R = .344$, $R^2 = .119$, $F = 39,142$ $p = ,000^*$

Tablo 9'da görüldüğü gibi MEYT ve GB arasındaki regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 6,256$; $p = .000$). GB'nin MEYT ölçek puanlarına ait varyansın yaklaşık %12'sini açıkladığı ($R^2 = .119$) görülmüştür. Buna göre regresyon eşitliği $GB = 2.699 + .312 * MEYT$ şeklindedir. Bir başka yoruma göre öğrencilerin gelecek beklentileri üzerinde etkiye sahip, ancak bu araştırma ile ortaya konulamayan %78 oranında bir varyansa sahip çeşitli değişken (ler) söz konusudur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada elde edilen ölçek madde ortalamalarına bakıldığında öğrencilerin çoğunlukla “katılıyorum” düzeyinde görüş bildirdikleri saptanmıştır (MEYT=3,69, GB=3,84). Bu bulgu açısından bir değerlendirme yapıldığında öğrenci görüşlerine göre mesleki eğitime yönelik tutumun ve gelecek beklentilerinin olumlu olduğu söylenebilir. Şenol ve Tüfekçi de (2007) yaptığı araştırmada bu bulguyu destekler nitelikte sonuçlardan bahsetmiştir. Ancak Güleri (1998) bu araştırmadan farklı olarak yaşam yönelim testi sonuçlarına göre gençlerin kötümser oldukları sonucuna ulaşmıştır. Taşkent ve Şahin'in (2004) öğrencilerin özellikle iş bulma konusunda umutlarının düşük olduğunu bulgusu da Güleri (1998) ile paralel bulunmuştur. Arık ve Seyhan (2016) ise gelecek beklentilerinin teknolojik farkındalık ile ilişkili olduğunu, teknolojik farkındalığa sahip bireylerin gelecek beklentilerinin daha olumlu olduğunu not etmişlerdir. Bu araştırmalarla ilişkilendirilebilecek bir diğer çalışma Çelikel ve Erkorkmaz (2008) tarafından yapılmış, başarı düzeyi düşük öğrencilerin depresyon ve umutsuzluk düzeylerini başarılı öğrencilere oranla anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgular açısından değinilmesi gereken bir diğer araştırma Şanlı ve Saraçlı (2015) tarafından yapılmıştır. Şanlı ve Saraçlı (2015) lisans öğrencileri üzerinde yaptıkları bir araştırmada gelecek beklentileri üzerinde etkili olan faktörleri analiz etmiş, gelecek beklentileri üzerinde en büyük etkiye sahip faktörün kişilik özellikleri olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırma bulgularından bir diğeri gelecek beklentileri ölçeğinin doyum boyutunda cinsiyete göre erkek öğrenciler lehine anlamlı düzeyde görüş farkı olmasıdır. Oysaki Tuncer

(2011) bu araştırmanın aksine cinsiyet açısından kadın öğrencileri lehine anlamlı görüş farkı olduğunu rapor etmiştir. Lüks yaşam ve kazancı bol olan bir işte çalışma isteği gibi maddelerin olduğu bu boyutta erkek öğrenciler lehine gerçekleşen anlamlı farkın erkek egemen bir toplumla açıklanabileceği, erkeklerin üzerindeki “geçim sağlama” baskısının bu sonuca neden olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde gelecek beklentileri anlamında birinci sınıf öğrencileri lehine anlamlı düzeyde görüş farkı belirlenmiştir. Bu farkın nedeni olarak ikinci sınıf öğrencilerinin iş hayatına geçiş aşamasında olmaları gösterilebilir. Öğrenim gördükleri meslek alanına, bu mesleğin iş olanaklarına ilişkin daha fazla bilgi edinen ikinci sınıf öğrencilerinin yaşadıkları karamsarlığa bağlı olarak gelecek beklentilerinde gerileme olduğu düşünülmektedir. Başkonuş, Akdal ve Taşdemir (2011) yaptıkları bir çalışmada bireylerin sosyal yaşantılarına uygun, kültürlü bir çevre beklentisi içinde, eğitim seviyesi yüksek, sosyal bir çevrede yaşama ve çalışma isteğinde oldukları belirlemiştir. Bu beklentilerin gerçekleşme düzeyine ilişkin inançlar bireylerin gelecek beklenti ortalamalarını düşürebilir. Şanlı ve Saraçlı (2015) üniversite öğrencilerinin aldıkları eğitimi iş hayatı anlamında yeterli bulmalarının onların gelecek beklentilerini olumlu etkilediğini rapor etmişlerdir. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş olanakları dikkate alındığında gelecek beklentilerinde zamanla bir düşüş yaşanması doğal bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Nitekim Taşkent ve Şahin’in (2004) üniversite öğrencilerinin iş bulma konusundaki ümitsizlik bulgusuna dikkat çeken Tuncer (2011) bu durumun gelecek beklentileri üzerinde etkili olabileceğine dikkat çekmiştir. Savcı ve Aysan (2014) ve Hancıoğlu’nun (2017) üniversite öğrencilerinde stres olgusunu bulgulamış olmalarının da öğrenim sonrası yaşamla ilişkilendirilebileceği söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu sınıf değişkeni ile ilgilidir. Sınıf değişkenine göre birinci sınıf öğrencilerinin gelecek beklenti ortalamalarının ikinci sınıflardan daha yüksek olması bulgusuna benzer bir diğer bulgu Akman’ın öğretmen adayları üzerinde yapmış olduğu çalışmada da (1992) rapor edilmiştir. Akman (1992) bu bulgunun nedeni olarak öğrencilerin ilerleyen yıllardaki kişisel gözlemlerini ve alınan derslerin sonucunda kendilerine yönelik eleştirel bakmalarının sonucunda gelişen karamsarlığı göstermiştir. Ancak ilgili çalışmada mesleğe yönelik deneyimlerin bazı bölümlerde beklenti ortalamalarını arttırdığı da belirtilmiştir. Şu halde beklenti ortalamalarındaki değişimi geçirilen yaşantıların niteliği ile ilişkilendirebiliriz. Nitekim Güleri (1998) üniversiteli ve işçi gençler üzerinde yapmış olduğu çalışmada üniversiteli gençliğin geleceğe güvenle bakmada öğrenim yerine çok çalışmayı öncelediği bulgusuna yer vermiştir. Bu çalışmada gelecek beklentilerinin mesleki eğitime yönelik tutumu açıklama varyansının düşük bulunması da bu süreçte başkaca değişkenlerin etkili olduğu şeklinde yorumlanarak yukarıdaki araştırma bulguları ile ilişkilendirilebilir. Sınıf değişkenine göre bu araştırma ile ilişkilendirilebilecek bir diğer çalışma Tuncer (2011) tarafından yapılmış ve bu değişkenin anlamlı fark yaratacak düzeyde etkili bulunmadığı belirtilmiştir.

Bu çalışmada MEYT açısından bütün bağımsız değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir. Buna karşın Baltacı ve diğerleri (2012) yaptığı çalışmada mesleki eğitimden memnuniyetin yaş değişkenine göre ise üst yaş gruplarının lehine farklılaştığından bahsetmişlerdir. Aslan ve Kaysadu (2018) ise artan yaşla birlikte işe ilişkin kaygıların arttığını, bunun da beklenti noktasında bir umutsuzluğu beraberinde getirdiği belirlemede bulunmuştur.

Araştırma sonucunda mesleki eğitime yönelik tutum ile akademik başarı arasında pozitif ve anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Ancak gelecek beklentisi ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. İlgili alan yazında mesleki eğitime yönelik tutum ve akademik başarı arasındaki bu yönde bir bulguya rastlanmamasına karşın genel olarak tutum ile akademik başarı arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğunu rapor eden

bazı çalışmalar (Semerci ve Semerci, 2004; Sarier, 2016) bulunmaktadır. Diğer taraftan ergen gelecek beklentisi ile akademik başarı arasında ilişki olduğunu rapor eden çalışmalar da (Dursun, Özkan ve Başkaya, 2019; Tuncer ve Bahadır, 2018) mevcuttur.

Bu araştırma sonucunda mesleki eğitime yönelik tutum ile gelecek beklentileri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Benzer ilişki mesleki eğitime yönelik tutum ile akademik başarı arasında da gözlenmiştir. Bu bulgulara göre öğrencilerin meslek yüksekokullarındaki akademik başarılarının artırılmasında mesleki eğitime yönelik tutumları işlevsel bir değişken olarak kullanılabilir. Öğrencilerin mesleki eğitime yönelik tutumları olumlu yönde geliştikçe akademik başarıları da artırılabilir. Diğer taraftan öğrencilerin gelecek beklentilerinin olumlu olması da mesleki eğitime yönelik tutumlarını pozitif yönde geliştirebilir. Meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin geleceklerine yönelik olumlu algılarının olması onların dikkat ve ilgilerini aldıkları eğitime çekebilir. Bu bulguların mesleki ve teknik eğitimin meslek yüksekokulu boyutunda gözlenen okulu terk, devamsızlık, akademik başarı düşüklüğü gibi sorunlara önemli katkılar getireceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akman, Y. (1992). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin meslek, evlilik ve geleceğe yönelik beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 125-149.
- Alkan, M.R., Suiçmez, M., Aydınkal, M. ve Şahin M. (2014). Meslek yüksekokullarındaki mevcut durum: sorunlar ve bazı çözüm önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(3), 133-140
- Arslan, M. ve Kılıç Ç. (2000). Bazı Avrupa ülkelerinde ve Türkiye'de zorunlu eğitimde yönlendirme çalışmalarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 148.
- Arslan, M. (2002). Meslek standartları sınav ve belgelendirme sistemine ilişkin görüşler. *İşveren Dergisi*, Sayı 7.
- Arık, N., Seyhan, B. (2016). Üniversite öğrencilerinin kariyer planlamasında teknoloji bilgisi ve gelecek beklentilerinin rolü. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2218-2231.
- Aslan ve Kaysadu, (2018). Gençliğin gelecek kaygısı ve gençlerin toplumsal beklentisi üzerine bir uygulama: Bingöl ili örneği. III. International Dmitri Yavorenitski European Congress on Social Sciences, 26-28 Kasım İstanbul, Türkiye.
- Baltacı, F., Üngören E., Avsallı H., Demirel, O., N. (2012). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin ve geleceğe yönelik bakış açılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 17-25.
- Başkonuş, T., Akdal, D. ve Taşdemir, M. (2011). Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri”, *2 nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 27-29 April, Antalya-Turkey
- Byrne, B. M. (2011). Structural equation modeling with AMOS Basic concepts, applications, and programming (Multivariate Applications Series), Routledge, New York.
- Çakır, M., A. (2007). Mesleki Rehberlik. (Ed: Alim Kaya). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelikel, F. Ç. ve Erkorkmaz, Ü. (2008). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkili etmenler. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 45, 122-129.
- Demirezen, M. (2002). Piyasa meslek standartları. *Planlama Dergisi- özel sayı (DPT'nin kuruluşunun 42.Yılı)*, 213-218.

- Dursun, A., Özkan, M.S. ve Başkaya, Y.K. (2019). Ergenlerde gelecek beklentilerinin yordayıcısı olarak: Psikolojik semptomlar ve akademik başarı. *Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 121-144.
- Ehtiyar, V.R., Ersoy, A., Akgün, A. ve Karapınar, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutum ve olumlu gelecek beklentilerinin psikolojik iyi olma halleri üzerindeki etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 7(2), 251-262.
- Fırat Z.,Y. ve Özel N. (2003). Uludağ Üniversitesi meslek yüksekokullarında okuyan öğrencilerin çalışma hayatından beklentileri üzerine bir değerlendirme. *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 5(1).
- Gökdoğan, O. ve Sarıgöz, O. (2012). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin ‘Mesleki Uygulama Dersi’ ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Batman Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1091-1100.
- Güleri, M. (1998). Üniversiteli ve işçi gençliğin gelecek beklentileri ve kötümserlik-iyimserlik düzeyleri. *Kriz Dergisi*, 6(1), 55-65.
- Gürbüz, R. (2011). *Meslek Yüksekokulları Nedir? Metef Fuarı*, 2 Mayıs 2011, Ankara.
- Hair, J. F. J., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis Seventh Edition*, PrenticeHall.
- Hancıoğlu, Y. (2017). Üniversite öğrencilerinin algıladıkları stres düzeyleri ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15 (1), 130-149.
- İkizoğlu, M., Dölek, B. Ö. ve Çifçi, E.G. (2007). Çalışan çocukların sorunları ve geleceğe ilişkin beklentileri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18 (2), 21-36.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, A. (2014). Meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin eğitim öğretim ve geleceğe yönelik düşünceleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 349-356.
- Kazu, Y.İ. ve Özdemir, O. (2004). *Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Beklentileri (Beklenti Profili) Fırat Üniversitesi Örneği*, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Kline, R.B. (1998). *Principles And Practice Of Structural Equation Modeling*, New York: The Guilford Press.
- Kline, R.B. (2005). *Structural Equation Modeling*, 2nd ed., The Guilford Press, New York, NY.
- Kozak, M. A. ve Kızılırmak, İ. (2000). Meslek Yüksekokulu Turizm- Otelcilik Programları Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Turizm İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi* (s. 205-217). Nevşehir: Erciyes Üniversitesi
- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Mahiroğlu, A. (1996). Teknik eğitim fakültesi mezunlarının izlenme araştırması. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Mumcu, F.K. ve Usluel, Y.K. (2004). Mesleki ve teknik okul öğretmenlerinin bilgisayar kullanımları ve engeller. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 91-99.
- Nartgün, Ş. ve Yüksel, E. (2009). Meslek yüksekokullarına sınavsız geçişte izlenen kriterlerin değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9(2), 189-205.
- Okay, Ş. Özdemir, S. M. ve Semiz, S. (2010). Teknik eğitim fakültesi otomotiv öğretmenliği programı öğrencilerinin memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(1), 209-226.
- Örs, F. (2003). Meslek yüksekokullarının toplumsal işlevi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 1-16.

- Özgüler,D., Özgüler, D., Karataş, K.U. ve Ulaş, M. (2017). Muhasebe ve finans sektörünün meslek yüksekokulu öğrencilerinden beklentileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 175-186.
- Pekkaya, M. ve Çolak, N. (2013). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin önem derecelerinin AHP ile belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), 797-818
- Pekkaya, M. ve Yıldırım Y. (2018). Memurların meslek seçiminde belirleyici faktörler: Bir üniversitede uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14 (4), 1045-1063.
- Sağdıç, M. ve Demirkaya, H. (2009). Üniversite öğrencilerinin kariyer gelişim planlarına ilişkin yaklaşımları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(26), 233-246.
- Sağlık, M.A. ve Aykaç, N. (2018). Mesleki eğitimin sorunları ve çözüm arayışlarının değerlendirilmesi: Bir meta-sentez çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 25-47.
- Sarıer, Y. (2016). Türkiye’de öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörler: Bir meta-analiz çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 609-627.
- Semerci, N. ve Semerci, Ç. (2004). Türkiye’de öğretmenlik tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1). 137-146.
- Sertel, E., Yıldırım, H. ve Özmen-Akyol, S. (2017). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin okul tercih sebepleri ve uyum durumları: Sivrihisar Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (21), 101-117.
- Sevimli, F. ve İşcan, Ö. F. (2005). Bireysel ve iş ortamına ait etkenler açısından iş doyumu. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 5 (1), 55-64.
- Sönmez, M. (2008). Türkiye’de mesleki ve teknik örgün öğretimin sorunları ve yeniden yapılandırma zorunluluğu. *Eğitim ve Bilim*, 147, 71–84
- Savcı, M. ve Aysan, F. (2014). Üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyi ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 44-56.
- Schreiber, J., B., Stage, F., K., King, J., Nora, A. &Barlow, E., A. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A Review. *The Journal of Educational Research*, 99(6), 323-338.
- Suiçmez, M., Aydınkal, M. ve Şahin, M. (2014). Meslek yüksekokullarındaki mevcut durum: sorunlar ve bazı çözüm önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*. 4(3), 133-140.
- Sümer, N. (2000). Structural equation models: basic concepts and applications. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6), 74-79.
- Şanlı, T. ve Saraçlı, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin gelecek beklentileri üzerinde etkili olan faktörlerin analizi. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 6(11), 25-36.
- Şenol, H. ve Tüfekçi, K.Ö. (2007). Muhasebe programında eğitim gören öğrencilerin profili ve beklentileri: Sdü Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 151-163
- Taş, A., Selvitopu, A., Bora, V. ve Demirkaya, Y. (2013). Meslek lisesi öğrencilerinin okulu terk nedenleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1551-1566.
- Taşkent, N. ve Şahin, A. (2004). Celal Bayar Üniversitesi hemşirelik son sınıf öğrencilerinin işbulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. 3. *Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi*, 29-30 Nisan, Edirne.
- Tuncer, M. ve Bahadır, F. (2018). Lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 15(1), 541-553.

- Tuncer, M. (2011). Yükseköğretim gençliğinin gelecek beklentileri üzerine bir araştırma. *Turkish Studies* 6(2), 935-948.
- Tuncer, M. ve Tanaş, R. (2016). *Mesleki Eğitim Sorunsalının Meslek Yüksekokulları Bağlamında Öğretim Elemanı Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. 4.Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, 27-30 Ekim, Antalya.
- (Türk Dil Kurumu, 2020). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/>
- Uçar, C. ve Özerbaş, M. A. (2013). Mesleki ve teknik eğitimin Dünyadaki ve Türkiye'deki konumu. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 242–253.
- Ulus, L., Tuncer, N. ve Sözen Ş., (2015). Mesleki eğitim, gelişim ve yeterlilik açısından meslek yüksekokullarının önemi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 168-185.
- Uzunbacak, H.H., Mesci, H. ve Uzunbacak D.S. (2017). Adalet Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin mesleki eğitimden sonuç beklentileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(18), 41-55.
- Yaşlıoğlu, M., M. (2017), Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlik: keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yeşilmen, M. (2002). Ulusal meslek standartları. *İşveren*, 40(7).
- Yıldırım, H., Sertel, E. ve Akyol, S.Ö. (2017). Meslek yüksekokullarının güncel sorunlarına ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 287-300.

Extended Abstract

The development period in which vocational school's students are studying is a period of stress and anxiety. Young people are engaged in certain levels of effort to fulfill their social roles such as marriage and work. Future expectations are a phenomenon that appears in this period. Future expectation are future goals (Kaya, 2014), expected future situations (Tuncer, 2011) and individuals' wishes from personal and social life depending on how, where and with whom they want to be in the future. (İkizoğlu and others. 2007). Expectations are also thought to be related to daily performance. These views and evaluations show that it is important to identify the attitudes of the students studying in vocational and technical education programs towards their educational programs. Such an identification will not only enable us to get to know the students studying in vocational and technical education programs, but it will also be important for the effectiveness of these programs. Therefore, the general purpose of this research can be explained as the determination of the relationship between the attitudes of Vocational School students towards vocational education and their future expectations.

Relational screening method was used in this research. Karasar (2009: 81) and Fraenkel and Wallen (2009) defined the relational screening model as a "research model aiming to determine the presence and / or degree of the change between two or more variables". The universe of the research is vocational schools in our country. The sample is 300 people who are studying at AfyonKocatepe University Afyon Vocational School and they were selected by random sampling method. From these, 7 participants with missing data were removed and a sample was created with 293 students in total. The data of this research were collected with the Attitude Towards Vocational Education (ATVE) scale developed by Kalkan (2014) and with the Adolescent Future Expectations (AFE) scale adapted by Tuncer (2011). Exploratory and confirmatory factor analysis were applied for both data collection tools.

When the item average of the scale obtained is analyzed, it was determined that the students mostly expressed their opinion on the level of "agree". (ATVE =3,69, AFE =3,84). In terms of this finding, it can be said that the attitude towards vocational education and future expectations are positive according to the opinions of the students. Şenol and Tüfekçi (2007) also mentioned the results supporting this finding in their research. However, different from this study, Güleri (1998) concluded that young people are pessimistic according to the results of life orientation test. The finding of Taşkent and Şahin (2004) that students are hopeless especially in finding a job was parallel to Güleri (1998). Arık and Seyhan (2016) noted that their future expectations are related to technological awareness, and that the future expectations of individuals with technological awareness are more positive. Another study that could be associated with these studies was conducted by Çelikel and Erkorkmaz (2008), and the levels of depression and hopelessness of students with low achievement levels were found to be significantly higher than those of successful students. Another research that should be mentioned in terms of these findings was carried out by Şanlı and Saraçlı (2015). Şanlı and Saraçlı (2015), in their study on undergraduate students, they analyzed the factors affecting their future expectations and came to the conclusion that the factors that have the greatest impact on future expectations are personality traits.

Another of the research findings is that there is a meaningful difference in the satisfaction level of future expectations scale in favor of male students according to gender. However, contrary to this study, Tuncer (2011) reported that there was a significant difference in view of gender in favor of female students. It is thought that the meaningful difference in favor of male students in this dimension, which includes items such as luxury life and the desire to work in a profitable business, can be explained by a male-dominated society, and the pressure on men. Similarly, a significant difference was determined in favor of first year students in terms of future expectations. As a reason for this difference, it can be shown that second grade students are in the transition phase to business life. It is thought that there is a decline in future expectations due to the pessimism of the second year students who learn more about the profession and the job opportunities of this profession. In their study, Başkonuş, Akdal and Taşdemir (2011) determined that individuals want to live and work in a social environment with a high educational level and in a cultured environment. Beliefs about the level of realization of these expectations may lower the average expectations of individuals. Şanlı and Saraçlı (2015) reported that university students' finding their education sufficient in terms of business life positively affected their future expectations. Considering the job opportunities of vocational school students, a decrease in their future expectations over time is considered as quite normal. Similarly, Tuncer (2011) drew attention to Taşkent and Şahin's (2004) finding of the hopelessness of university students about finding a job and pointed out that this situation may have an impact on their future expectations. Savcı and Aysan (2014) and Hancıoğlu (2017) found stress in university students and this may be related to life after education. As a result of the research, it has been determined that there is a positive and significant relationship between attitude towards vocational education and academic success. However, no significant relationship could be determined between future expectation and academic success. In the related literature, although there is no finding related to relationship between attitude towards vocational education and academic achievement, there are some studies reporting that there is a positive and significant relationship between attitude and academic achievement (Semerci & Semerci, 2004; Sarier, 2016). On the other hand, there are some studies (Dursun, Özkan & Başkaya, 2019; Tuncer & Bahadır, 2018) that report that there is a relationship between adolescent expectation and academic success.

As a result of this research, it has been determined that there is a significant and positive relationship between attitude towards vocational education and future expectations. A

similar relationship was observed between attitude towards vocational education and academic success. According to these findings, students' attitudes towards vocational education can be used as a functional variable in increasing their academic success in vocational schools. As the attitudes of students towards vocational education develop positively, their academic success can increase. On the other hand, the positive expectations of the students will be able to improve their attitudes towards vocational education positively. The positive perception of the students studying at vocational schools may attract their attention and attention to the education they receive. It is thought that these findings will contribute significantly to problems such as dropout, absenteeism, and low academic achievement observed in the vocational school of vocational and technical education.